

LA NORMALITZACIÓ DELS COGNOMS CATALANS

Santi Arbós

0. INTRODUCCIÓ

Aquest treball, de caràcter bàsicament assagístic intenta una aproximació al tema de la normalització dels llinatges catalans que gairebé sempre, almenys per a la majoria de la gent, acaba reduït simplistament a una qüestió de "correcció" contra "incorrecció", de "formes pròpies" enfront "castellanitzacions", i, potser en àmbits més -diguem-ne- *elevats*, d'"etimologia" i "fabrisme" versus tota la resta...

Considerarem la normalització dels cognoms catalans com la seva adequació formal a las normes ortogràfiques de la llengua catalana actualment vigents després de la reforma fabriana de principis del segle XX.

Ens aproparem a aquest concepte des d'un punt de vista teòric, des de la perspectiva de la submissió lingüística, des de la variació dialectal i des del prisma de la legislació.

1. NORMALITZACIÓ I TEORIA

Hi ha diverses teories sobre el significat i l'ortografia dels cognoms, en realitat de tots els antropònims i topònims en general, que són imprescindibles de conèixer encara que sigui d'una manera esquemàtica per tal de poder afrontar el concepte de normalització dins d'aquest camp.

- 1) Els cognoms no signifiquen res, només designen, i per tant estan fora de l'àmbit d'aplicació de la normativa ortogràfica actualment vigent. És a dir, el cognom com a ens onomàstic no té ja res a veure amb la paraula comuna que el va originar en darrera instància i buit de significat no té cap sentit discutir quina és la seva ortografia correcta. Segons això, tan vàlid és *Rovira*, com *Ruvira* o *Rubira*, o fins i tot, arribant a l'absurd, *Rruwhira*. Aquest punt de vista és defensat pels que opinen que com més variació hi hagi millor ja que, almenys teòricament, permet identificar amb més precisió diferents famílies i llinatges. Clar que això només és cert si a partir d'un moment donat es produeix una estabilització de les formes, ja que la variació perpètua dels cognoms des d'un punt de vista genealògic no porta a la identificació d'absolutament res sinó més aviat al caos.

- 2) Els cognoms han d'adequar la seva forma ortogràfica a la dels noms comuns catalans o ètims diversos dels quals procedeixen i a l'ortografia actual. Els cognoms *Robira*, *Rubira* o *Ruvira*, aplicant aquesta teoria, per altra banda prou estesa, s'haurien de normalitzar (potser millor "normativitzar") a *Rovira*, partint del nom comú *rovira* "roureda, bosc de roures" que, molt probablement a través d'una etapa intermèdia toponímica, hauria donat lloc al cognom.

Aquesta és la teoria que s'aplica en la majoria de reculls onomàstics per termes municipals (Vg. per exemple, l'excel·lent obra de Ramon Amigó i Ramon Pere *L'Albi i els seus noms*, IEC, 2002, on el cognom *Ciurana* remet a *Siurana*, una forma actualment no existent a la vila, o on sota *Ferrer* la majoria dels exemples, almenys des del segle XVI en endavant, corresponen a la forma *Farré*).

- 3) Una teoria intermèdia consisteix en admetre les diferents grafies, independentment de l'etimologia i les formes antigues, sempre i quan no hi hagi contradiccions flagrants entre l'escriptura i la pronunciació del cognom, segons les normes ortogràfiques actuals, o no atempti greument contra els usos ortogràfics vigents. Així, seguint amb l'exemple que hem estat utilitzant, tan vàlids foren *Rovira*, com *Ruvira*, *Robira* o *Rubira*. Tanmateix la forma *Rruwhira* no resulta admissible ja que no existeix en català la combinació de lletres *rr-* en posició inicial ni trobem el dígraf *wh* per representar el so aproximant bilabiar sonor [ɸ]. Tampoc, òbviament, no són admissibles cognoms com *Viñas*, *Alemañy*, *Chordi*, *Vignes*... on la transcripció dels sons denota una clara influència de l'espanyol o el francès

Tanmateix, tot i que s'ha dit, la majoria dels mantenidors d'aquesta tesi, entre els quals modestament em compto, són partidaris d'acceptar les formes prefabrianes dels cognoms avalades per una tradició escrita secular:

- 1) Dígraf *-ch* final (o en forma plural *-chs*): *Blanch*, *Domènech*, *Espachs*
- 2) Lletre *h* com a marca d'hiatus: *Prohens*, *Pahí*
- 3) Lletre *y* per representar la semivocal /j/: *Reynés*, *Blay*
- 4) Dígraf *th* etimologista o falsament etimologista: *Cathalà*, *Thomàs*

Tanmateix, foren vàlides algunes grafies com *Orobitg*, amb una certa tradició tot i que potser no tan antiga com els suara esmentats, o s'hauria de procedir a la normativització (*Orobig*, en aquest cas)? Per altra banda, sembla que caldria

regularitzar gràficament cognoms, on *ll* és l'antiga representació d'una *l* geminada actual, com *Rullan* [ru'l:an], en *Rul·lan*, o *Allès* [a'l:ɫs], en *Al·lès*, ja que el manteniment de les grafies pretèrites és altament distorsionador per a la pronunciació.

2. NORMALITZACIÓ I SUBMISSIÓ LINGÜÍSTICA

La normalització dels cognoms en bona mesura és una reacció contra els processos de submissió lingüística, sobretot a un nivell formal i oficial, als quals s'ha vist sotmès el català.

Castellanització

Afecta a tot el territori lingüístic català de l'Estat espanyol, però amb molta major intensitat al País Valencià i, potser, de manera menys important a les Illes Balears.

- ny* > *ñ*: *Viñes* (<*Vinyes*), *Compañs* (<*Companys*)
- ny* > *ñy*: *Alemañy* (<*Alemanys*), *Compañys* (<*Companys*)
- j, g* > *ch*: *Chaume* (<*Jaume*), *Chordi* (<*Jordi*), *Puchades* (<*Pujades*)
- ç* > *-z*: *Ponz* (*Ponç*), *Dolz* (<*Dolç*), sobretot al País Valencià.
- nts-* > *-nz-*: *Monzonís* (<*Montsonís*), *Monzó* (<*Montsó*)
- t* > *-d*: *Alted* (<*Altet*)
- e(r)s* > *-ez*: *Esclapez* (<*Esclapés*)
- ...

Francesització

Té lloc a la Catalunya Nord, sota sobirania francesa des del Tractat dels Pirineus de 1659.

- u* > *ou*: *Pujol* (<*Pujol*)
- a* > *-e*: *Coste* (<*Costa*)
- x* > *ch*: *Chatard* (<*Xatart*)
- ny* > *gn*: *Vignes* (<*Vinyes*)

Italianització

Afectaria els cognoms catalans de la ciutat de l'Alguer (Sardenya, Itàlia). A hores d'ara no disposem, almenys que ens consti, de cap treball global sobre el tema. Sembla que, malgrat el manteniment amb molta força del català alguerès com a llengua oral absolutament majoritària fins fa poques dècades, la pràctica totalitat dels llinatges revela

les importants aportacions demogràfiques provinents de la resta de Sardenya, principalment, i d'altres llocs de l'Estat italià.

Alguns cops, i això es veu més com més avançat estigui el procés de substitució lingüística o -almenys- d'alfabetització exclusiva en la llengua dominant no pròpia, les grafies aberrants provoquen el canvi en la pronúncia dels cognoms. Així, per exemple, en alguna localitat del País Valencià on conviuen dues formes del mateix cognom com *Companys* i *Compañs*, la primera, amb la grafia tradicional i correcta, és pronunciada pels propis portadors del llinatge, per influència de l'espanyol, com si fos escrita *Companis*, mentre que la segona, amb una grafia castellanitzada, curiosament, té la pronunciació correcta.

3. NORMALITZACIÓ I DIALECTES

Algunes vegades les diferents variants ortogràfiques d'un cognom ens indiquen l'origen geogràfic, recent o més o menys antic, dels seus portadors. Donem a continuació només uns minsos exemples, sense cap intenció de globalització, d'alguns d'aquests processos.

- a) Les terminacions en *-r* en paraules agudes solen designar formes valencianes dels cognoms (*Ferrer, Fuster, Segur, Torner*), ja que el dialecte valencià manté la pronunciació d'aquest fonema a final de paraula que generalment ha desaparegut en la resta del territori lingüístic (*Ferré/Farré, Fusté, Segú, Torné*).
- b) El canvi *e > a* i *o > u* en posició àtona sol indicar que ens trobem davant de cognoms de la zona del dialecte oriental del català. Així cognoms com *Figueras, Jané, Cupons* tindrien el seu equivalent a *Figueres, Gené, Copons*, en la resta del territori lingüístic, pertanyent al català occidental.
- c) La transformació de *j/g > tx* (normalment escrit *ch*) és una de les característiques del subdialecte valencià *apitxat*, propi de la ciutat de València i comarques pròximes. D'esta procedència originària han de ser cognoms com *Chardí, Chermà* o *Chirona* que en altres llocs trobem en la seva forma més "correcta" o etimològica: *Jardí, Germà, Girona*. En alguns llocs de les comarques aragoneses catalanoparlants també es dona aquest fenomen, al qual potser es deuen cognoms com *Chiné* (<*Giné* <*Gener*

"gener") o, més probablement, a l'intens procés de castellanització ortogràfica sofert pels llinatges en aquesta zona (on per exemple el dígraf històric final *-ch* ha pràcticament desaparegut substituït per *-c* i no pas per un procés de normalització sinó per l'adequació de la fonètica dels cognoms a l'ortografia de l'espanyol).

- d) La *-tll-* del català general, provinents dels grups romànics T'L, D'L i es pronuncia com una *l* llarga [l:] en part del territori, com les Illes Balears i el País Valencià, i tendeix a escriure's *-tl-*. Amb la qual cosa, per posar un exemple, al cognom de Catalunya *Batlle* li correspondrà en aquestes zones la forma *Batle* (que alguns consideren, però, que s'hauria d'escriure *Bal·le*).
- e) El dialecte balear (però no el menorquí) i el rossellonès tendeix a la no pronunciació de la *-a* àtona en posició final quan va precedida de *i*. Aquest fenomen lingüístic ha provocat l'aparició d'alguns cognoms com *Planici*, variant de *Planícia*.
- f) La caiguda de la *-s-* intervocàlica, molt estesa en balear i que en valencià afecta al sufix *-esa* convertit en *-ea*, ha produït l'aparició de llinatges com *Fortea* (<*Fortesa* <*fortesa* "fortalesa" <FORTITIA).
- g) El fenomen lingüístic de la iodització, propi del català oriental i viu sobretot a les Illes Balears i -amb forta regressió- en algunes comarques nord-orientals i centrals de Catalunya, consistent a pronunciar [j] el resultat dels grups C'L, G'L, T'L i LY del llatí vulgar, també ha deixat petja en el corpus cognominal català. Així, tenim *Payerols*, provinent del poble de *Pallerols*, existent a l'Urgellet, la Segarra i la Garrotxa (d'on segurament procedeix aquesta forma amb la semiconsonant *i*).
- h) El lèxic propi d'una regió determinada també ajuda a conformar el seu *corpus* de cognoms. Així doncs hem de sospitar l'origen valencià d'un cognom com *Almela*, contraposat a *Ametlla* a Catalunya, perquè en aquest dialecte l'*ametlla* s'anomena així.

Com ha d'actuar la normalització dels cognoms davant de les formes més o menys dialectals? Sembla clar que les neutralitzacions de les àtones del català oriental (*o* > *u*, i *a/e* > *a* [representant, però, la vocal neutra]) són plenament reconduïbles a les formes estàndard. Així, tot catalanoparlant del dialecte oriental pot llegir *kurumínās* un cognom escrit en la forma *Coromines* (de la

mateixa manera que pronuncia ['kazðs] encara que vegi escrit *cases*), sense necessitat de formes com *Corominas*, *Curuminas*... Tanmateix, són possibles "restitucions" que a més del vocalisme afectin profundament la forma del cognom? És a dir, podem normalitzar *Vallvé* en el seu primitiu *Bellver*, d'origen toponímic (cf. Bellver de Cerdanya i altres) sense cap problema? Els posseïdors del cognom estaran d'acord en adoptar una forma tan diferent de la que els ha estat habitual durant tota la vida? La normalització no depèn només, doncs, d'etimologies sinó que pot arribar a incidir d'una manera important en la vida de la persona simple i comuna, ja que no és el mateix convertir un *Corominas* en *Coromines* (tot i que simplement això ja li va costar molt al mestre Joan Coromines) que passar d'un secular *Vallvé* a *Bellever*.

Segurament gairebé ningú estarà per la normalització (en realitat, gairebé traducció) d'*Almela* en *Ametlla*, més que res per la gran distància formal entre les dues variants difícilment reconduïbles a una única d'escrita. A més, ens hauríem de preguntar si la desaparició de variants formals ortogràfiques dels cognoms, almenys de les tradicionals i seculars que no són conseqüència de la interferència de segones llengües, ajuda d'alguna manera a la normalització de la llengua catalana o només contribueix a hores d'ara a l'aparició de susceptibilitats individuals i regionals que en frenen el procés.

D'altra banda, però, cal ser una mica escèptics i anar amb molt de cura a no establir procedències regionals de determinats cognoms a primer cop d'ull; la forma actual dels llinatges pot ser un indicatiu del seu origen geogràfic, però, en tot cas, cal una investigació a fons. Així, per posar un exemple, el cognom *Pastor* establert avui a Catalunya, quina procedència té? Es tracta d'un manteniment de la grafia antiga (<*pastor*) tot i que la tendència al principat hagi estat l'evolució a *Pastó*? És un cognom d'origen castellà homògraf? És un cognom valencià que ens ha arribat amb els corrents migratoris, principalment, dels segles XIX i XX? Segurament, una mica de cada cosa i potser d'altres també, però només un estudi lingüístic i genealògic cas per cas ens podrà resoldre els dubtes.

4. NORMALITZACIÓ I LEGISLACIÓ

Estat espanyol

La Llei 1/1998 de 7 de gener, de política lingüística en l'article 19 assegura als ciutadans de Catalunya el dret a usar la "forma normativament correcta" del nom i cognoms.

L'antroponímia

1. Els ciutadans i ciutadanes de Catalunya tenen dret a l'ús de la forma normativament correcta en català de llurs noms i cognoms i a incloure la conjunció "i" entre els cognoms.
2. Les persones interessades poden obtenir la constància de la forma normativament correcta en català de llurs noms i cognoms en el Registre Civil, qualsevol que en sigui la data de la imposició, per simple manifestació a la persona encarregada, amb aportació dels documents que n'acreditin la correcció lingüística, els quals s'han d'establir per reglament.
3. Aquesta norma és aplicable als noms i als cognoms aranesos respecte a la normativa lingüística aranesa.

Aquesta llei es va desenvolupar posteriorment pel Decret 208/1998, de 30 de juliol (DOGC 2698, de 7 d'agost), pel qual es regula l'acreditació de la correcció lingüística de noms i cognoms. Aquest decret determina que el certificat on consti la forma normativament correcta dels cognoms ha de ser lliurat per l'Institut d'Estudis Catalans o la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya.

Article 1

1.1 La constància en el Registre Civil de la forma normativament correcta en català o en aranès dels noms i cognoms dels ciutadans i les ciutadanes de Catalunya es pot obtenir mitjançant alguna de les actuacions següents:

- a) Correcció de la grafia normativament incorrecta dels noms i cognoms.
- b) Constància de la conjunció "i" entre cognoms.
- c) Substitució del nom inscrit en qualsevol llengua per l'equivalent onomàstic en català o en aranès¹.

1.2 La constància registral de la forma normativament correcta dels noms i cognoms s'obté per simple manifestació de les persones interessades o dels seus representants legals a la persona encarregada del Registre Civil. Per obtenir la correcció de la grafia normativament incorrecta de noms i cognoms s'ha d'aportar una certificació que n'acrediti la correcció lingüística. No és necessària la certificació per obtenir la constància de la

¹ Cal tenir en compte que dins de l'Estat espanyol -o fins a Europa- no existeix cap altre cas comparable de respecte cap a l'onomàstica pròpia d'un grup tan minoritari com la que gaudeix l'aranès a Catalunya.

conjunció "i" entre cognoms, ni per a la substitució del nom inscrit en qualsevol llengua per l'equivalent onomàstic en català o en aranès.

Article 2

2.1 La grafia normativament correcta en català dels noms i cognoms s'acredita mitjançant un certificat en el qual ha de constar que la forma proposada s'adequa a la normativa de l'Institut d'Estudis Catalans.

2.2 El certificat ha de ser lliurat per l'Institut d'Estudis Catalans o per la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya.

Article 3

3.1 La grafia normativament correcta en aranès dels noms i cognoms s'acredita mitjançant un certificat en el qual ha de constar que la forma proposada s'adequa a la normativa occitana aplicable a l'aranès, aprovada pel Decret 57/1983, de 14 de gener.

3.2 El certificat ha de ser lliurat per l'Oficina de Foment i Ensenyament de l'Aranès del Consell General d'Aran.

http://cultura.gencat.es/llengcat/legis/docs/re_decret208_98.pdf

Altres desenvolupaments "menors" de la llei són els següents:

-Ordre CLT/232/2002, de 3 de juliol (DOGC 3671, del 5), del Departament de Cultura, sobre l'adaptació del procediment d'expedició de certificats que acrediten la correcció ortogràfica dels noms i cognoms catalans a la realització mitjançant sistemes telemàtics.

http://cultura.gencat.es/llengcat/legis/docs/re_ordre232_02.pdf

-Instrucció d'11 de desembre de 1998 (BOE 313, del 31), de la Direcció General dels Registres i del Notariat, sobre la tramitació als registres civils dels canvis de cognoms catalans consistents en la correcció ortogràfica de grafies incorrectes.

http://cultura.gencat.es/llengcat/legis/docs/re_ins11_12_98.pdf

-Instrucció de 20 d'octubre de 1998 (DOGC 2773, de 25 de novembre), sobre l'expedició dels certificats que acrediten la correcció ortogràfica dels cognoms catalans a l'empara del Decret 208/1998, de 30 de juliol.

http://cultura.gencat.es/llengcat/legis/docs/re_ins20_10_98.pdf

La Llei 40/1999, de 5 de novembre, sobre nom i cognoms i el seu ordre, publicada al [BOE](#) núm. 266, de 6-11-1999, preveu en l'article 3 que amb la simple

petició de l'interessat o representat legal d'aquest l'encarregat del registre regularitzarà ortogràficament els cognoms que s'adequin a la "gramàtica y fonética de la lengua española correspondiente".

Artículo tercero.

El artículo 55 de la Ley de 8 de junio de 1957, del Registro Civil, queda redactado en los siguientes términos:

La filiación determina los apellidos.

"En los supuestos de nacimiento con una sola filiación reconocida, ésta determina los apellidos, pudiendo el progenitor que reconozca su condición de tal determinar, al tiempo de la inscripción, el orden de los apellidos.

El orden de los apellidos establecido para la primera inscripción de nacimiento determina el orden para la inscripción de los posteriores nacimientos con idéntica filiación.

Alcanzada la mayoría de edad, se podrá solicitar la alteración del orden de los apellidos.

El encargado del Registro impondrá un nombre y unos apellidos de uso corriente al nacido cuya filiación no pueda determinarlos.

El encargado del Registro, a petición del interesado o de su representante legal, procederá a regularizar ortográficamente los apellidos cuando la forma inscrita en el Registro no se adecúe a la gramática y fonética de la lengua española correspondiente."

<http://civil.udg.es/normacivil/estatal/persona/PF/L40-99.htm>

La documentació necessària per al canvi ortogràfic dels cognoms serà segons la legislació espanyola actualment vigent:

- 1.- Certificación de nacimiento de los padres.
- 2.- Certificado literal de matrimonio, en su caso.
- 3.- Certificado literal de nacimiento de otros ascendientes.
- 4.- Prueba documental que acredite, en su caso, el uso o cualquier circunstancia en que se base la petición.

5.- Certificado de las Reales Academias de las correspondientes lenguas autonómicas para el supuesto de adaptación de apellido(s) a tales lenguas.

<http://www.igsap.map.es/guia/paginas/100380/100380.htm>

En el cas de la llengua catalana (i això sembla que implicaria els territoris de les comunitats autònomes de Catalunya, País Valencià i Balears, però també a la Franja de Ponent i al Carxe murcià i a qualsevol persona individual independentment d'on visqui dins de l'Estat) fóra l'Institut d'Estudis Catalans. Sens dubte, això però podia ser discutit des del País Valencià, on l'Acadèmia Valenciana de la Llengua sembla que té vocació normativa, no se sap massa bé si al marge o amb concurrència de l'Institut d'Estudis Catalans.

Estat francès

En la seva tracció d'estat centralista jacobí, no sembla que a hores d'ara hi hagi cap legislació que permeti la normalització dels cognoms pertanyents a allò que a l'*hexàgon* anomenen *llengües regionals* quan no en diuen directament *patois*. Més aviat hi ha indicis que certs cognoms alsacians francesitzats després de la 1a Guerra Mundial no han pogut recuperar de cap manera la seva forma germànica tot i l'expressa voluntat dels seus posseïdors.

Estat andorrà

La Llei del Registre Civil publicada al Butlletí Oficial del Principat d'Andorra (BOPA), núm. 57, any 8, el 14 de juliol de 1996, permet el canvi dels cognoms dels sempre que hi hagi una "justa causa". Els requisits per a aquest canvi són la presentació al Registre Civil del passaport, el certificat de naixement i un informe del Servei de Política Lingüística del Govern d'Andorra que avaluï la correcció lingüística de la nova forma del cognom. Aquest organisme, després de l'oportú expedient, realitza la nova inscripció².

Andorra, també, accepta els canvis dels cognoms realitzats en altres estats.

² Agraïeix inicialment aquesta informació a Rosa Cabestany, tot i que després ha estat confirmada telefònicament (00376860575) pel Registre Civil andorrà. Sembla, però, que en els darrers anys només s'havia fet ús una vegada d'aquesta possibilitat de canvi en la grafia dels cognoms (concretament de *Grañó* a *Granyó*).

Estat italià

En la mesura que la ciutat catalanoparlant (cada dia menys) de l'Alguer, situada a l'illa de Sardenya, pertany a l'Estat italià, podria ser-li d'aplicació la Llei núm. 482, de 15 de desembre de 1999, sobre normes en matèria de tutela de les minories lingüístiques històriques, publicada a la "Gazzetta Ufficiale" núm. 297 del 20 de desembre de 1999. Aquesta llei en l'article 11 indica que els membres de les minories lingüístiques històriques reconegudes, i la catalana de l'Alguer ho és, tenen dret a retornar els seus cognoms a la "forma originària". Queda el dubte de si aquesta "forma originària" es refereix només a una forma històrica documentada o admetria la possibilitat d'adaptar cognoms a l'ortografia actual encara que això trenqués amb la grafia més o menys tradicional. Tanmateix, cal dir que pel que sembla una molt gran part dels cognoms de l'Alguer, com a conseqüència de les múltiples repoblacions i immigracions des de l'edat mitjana, són d'origen sard i italià.

Art. 11.

1. I cittadini che fanno parte di una minoranza linguistica riconosciuta ai sensi degli articoli 2 e 3 e residenti nei comuni di cui al medesimo articolo 3, i cognomi o i nomi dei quali siano stati modificati prima della data di entrata in vigore della presente legge o ai quali sia stato impedito in passato di apporre il nome di battesimo nella lingua della minoranza, hanno diritto di ottenere, sulla base di adeguata documentazione, il ripristino degli stessi in forma originaria. Il ripristino del cognome ha effetto anche per i discendenti degli interessati che non siano maggiorenni o che, se maggiorenni, abbiano prestato il loro consenso.
2. Nei casi di cui al comma 1 la domanda deve indicare il nome o il cognome che si intende assumere ed è presentata al sindaco del comune di residenza del richiedente, il quale provvede d'ufficio a trasmetterla al prefetto, corredandola di un estratto dell'atto di nascita. Il prefetto, qualora ricorrano i presupposti previsti dal comma 1, emana il decreto di ripristino del nome o del cognome. Per i membri della stessa famiglia il prefetto può provvedere con un unico decreto. Nel caso di reiezione della domanda, il relativo provvedimento può essere impugnato, entro trenta giorni dalla

comunicazione, con ricorso al Ministro di grazia e giustizia, che decide previo parere del Consiglio di Stato. Il procedimento é esente da spese e deve essere concluso entro novanta giorni dalla richiesta.

3. Gli uffici dello stato civile dei comuni interessati provvedono alle annotazioni conseguenti all'attuazione delle disposizioni di cui al presente articolo. Tutti gli altri registri, tutti gli elenchi e ruoli nominativi sono rettificati d'ufficio dal comune e dalle altre amministrazioni competenti.

<http://www.psdaz-ichnos.com/LEXTUTELA/LeggeTutelaLingua.htm>

La Llei núm. 38 de 23 de febrer de 2001 sobre normes de tutela de la minoria lingüística eslovena de la Regió Friül-Venècia Júlia, publicada a la "Gazzetta Ufficiale" del 8 de març de 2001, en l'article 7 reconeix el dret dels eslovens de tenir el nom i cognom escrits en forma correcta "secondo l'ortografia slovena" en tots els documents públics. Aquí sí que sembla que és possible parlar d'un procés de normalització dels cognoms com el que es produeix en l'àrea catalanòfona de l'Estat espanyol.

Art. 7.

(Nomi, cognomi, denominazioni slovene)

1. Gli appartenenti alla minoranza slovena hanno il diritto di dare ai propri figli nomi sloveni. Essi hanno inoltre il diritto di avere il proprio nome e cognome scritti o stampati in forma corretta secondo l'ortografia slovena in tutti gli atti pubblici.

2. Il diritto alla denominazione, agli emblemi ed alle insegne in lingua slovena spetta sia alle imprese slovene sia alle altre persone giuridiche, nonchè ad istituti, enti, associazioni e fondazioni sloveni.

3. I cittadini appartenenti alla minoranza slovena possono ottenere il cambiamento del proprio nome redatto in lingua italiana e loro imposto anteriormente alla data di entrata in vigore della legge 31 ottobre 1966, n. 935, nel corrispondente nome in lingua slovena o in quello, sempre in lingua slovena, abitualmente usato nelle proprie relazioni sociali.

4. Ciascun cittadino il cui cognome sia stato in passato modificato o comunque alterato, che non sia in grado di esperire le procedure previste dalla legge 28 marzo 1991, n. 114, può ottenere il cambiamento dell'attuale cognome nella forma e nella grafia slovena, avvalendosi delle procedure previste dall'articolo 11 della legge 15 dicembre 1999, n. 482.

5. Il regio decreto-legge 10 gennaio 1926, n. 16, convertito dalla legge 24 maggio 1926, n. 898, è abrogato.

6. I procedimenti di cambiamento del nome e del cognome previsti dal presente articolo sono esenti da ogni imposta, tassa o diritto, anche negli atti e procedimenti successivi al cambiamento. L'esercizio del diritto di cui al comma 2 non comporta l'applicazione di oneri fiscali aggiuntivi.

http://www.uniud.it/cip/min_lr4735_2000.htm

Sembla que a hores d'ara, pel que fa als territoris on es parla català, la millor situació pel que fa a la recuperació de les formes pròpies dels cognoms es troba a l'Estat espanyol, on no hi hauria d'haver greus impediments per efectuar correccions de tipus ortogràfic. França, per la seva banda, continua dins del jacobinisme tradicional en què l'única llengua veritablement important és el francès. Pel que fa a l'Està italià, sembla que la manca gairebé total de cognoms netament catalans a l'Alguer actual fa pràcticament inutilitzable la legislació positiva que darrerament s'ha dictat i que permetria la normalització dels cognoms de les llengües minoritàries.

5. CONCLUSIONS

- A) La normalització dels cognoms és un procés que en darrera instància ha de tenir en compte de manera absolutament prioritària la voluntat dels seus usuaris. No cal dir, però, que segurament aquest procés es troba molt influït per la situació política dels nostres territoris. Hipotèticament, més sobirania política i lingüística hauria d'implicar una acceleració del procés normalitzador dels cognoms. Tanmateix, és aquest el cas d'Andorra?
- B) La normalització hauria d'incidir de forma decidida sobretot en grafies estrangeres a la llengua catalana, sobretot les franceses i les espanyoles,

encara que no hem de perdre de vista la quantitat cada vegada més gran de cognoms d'origen molt més llunyà amb què hem de conviure: àrabs, de la Comunitat Europea, de l'est d'Europa, asiàtics...

- C) Les grafies històriques i veritablement tradicionals s'haurien de respectar llevat que el propi usuari del cognom insisteixi a adaptar-les a la normativa ortogràfica actual. Tanmateix, les grafies històriques que facin impossible o molt difícil la lectura correcta d'un cognom haurien de tendir a desaparèixer.
- D) Els processos de normalització s'haurien de fer partint de l'etimologia, sense, però, que aquest sigui un referent absolut i inamovible. La situació actual no permet, o almenys no ho permet amb facilitat, retornar, per exemple, un *Corretjé* a la forma tradicional, almenys al Principat i des de fa segles, *Corretgé*, ja que l'Institut d'Estudis Catalans només certifica que la forma correcta és *Corretger*.
- E) La normalització hauria de comptar, a més de filòlegs, amb la col·laboració d'experts d'altres branques com, per exemple, la genealogia i la història³.
- F) Caldria estudiar amb cura els processos de normalització antroponímica que s'han donat en diferents llengües minoritàries o minoritzades i comparar-lo amb la situació que es dona en les grans llengües o en les llengües estatals. També caldria veure si els processos de normalització lingüística desenvolupats, sobretot en l'àmbit europeu, durant el segle XX han portat aparellat processos de normalització antroponímica i, específicament, dels cognoms.

6. BIBLIOGRAFIA BÀSICA

ALCOVER, Antoni Maria & MOLL, Francesc de Borja. *Diccionari Català-Valencià-Balear*. Editorial Moll. Palma de Mallorca, 1930-1962.

Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica. Societat d'Onomàstica, una mitjana de quatre números per any.

³ Són normalitzables cognoms com *Guirao* (<*Guirau*), *Puche* (<*Puig*), *Domene* (<*Domènech*), producte de castellanitzacions produïdes sobretot en la zona de Múrcia, o en realitat si els retornem als originals catalans estarem fent una traducció o adaptació? I si aquesta castellanització s'hagués produït en zona catalanoparlant, la situació variaria substancialment? Què fer, per exemple, amb un cognom valencià *Royo*, actualment assentat a Catalunya, que ens consta fefaentment que és una "traducció" d'un original *Roig*? Sens dubte sense l'ajut de la genealogia i la història la tasca normalitzadora sempre serà molt més incompleta.

COROMINES, Joan. *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana* (10 volums). Curial Edicions Catalanes. Barcelona, 1991-2001.

COROMINES, Joan. *Onomasticon Cataloniae*. Curial Edicions Catalanes. Barcelona, 1994 i posteriors.

FAURE, Roberto & RIBES, María Asunción; GARCÍA, Antonio. *Diccionario de apellidos españoles*⁴. Editorial Espasa Calpe. Madrid, 2001.

MOLL, Francesc de Borja. *Els llinatges catalans*. Editorial Moll. Palma de Mallorca, 1987⁴.

MOREU-REY, Enric. *Antroponímia. Història dels nostres prenom, cognoms i renoms*. Universitat de Barcelona. Barcelona, 1991.

7. RECURSOS A INTERNET

-Institut Català d'Estadística (Idescat)⁵:
<http://www.idescat.es/onomastica/orpi.stm>

-Societat Catalana de Genealogia, Heràldica, Sigil·lografia, vexil·logia i nobiliària: <http://www.scgenealogia.org/>

-Societat d'Onomàstica: <http://www.onomastica.org/>

⁴ És interessant, principalment, per veure la castellanització d'alguns cognoms catalans principalment a la zona d'Alacant i Múrcia.

⁵ Amb la distribució dels cognoms per comarques a Catalunya. Permet contrastar si existeixen actualment diverses variants dels cognoms que s'estudien.